VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

Plan International Suomi kiittää mahdollisuudesta lausua työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selontekoon. Plan International on kansainvälinen lastenoikeusjärjestö, joka parantaa erityisesti kehittyvien maiden tyttöjen elämää ja suojelua. Keskitymme lausunnossamme selonteon tasa-arvo- ja sukupuoliulottuvuuksiin sekä sen linjausten vaikutuksiin köyhien maiden teinityttöjen elämälle.

Kehityspolitiikan painopisteet

Kehityspolitiikan painopisteet muuttuvat edellisestä selonteosta. Köyhyyden vähentämisen painopisteen poistuminen on erityisen valitettavaa, sillä köyhyyden vähentäminen on keskeistä sosiaalisesti kestävän kehityksen saavuttamisessa. Kehityspolitiikan pitkäaikaista arvopohjaa murentaa ehdollisuus. Suomen kehitysyhteistyön kytkös heikoimmassa asemassa olevien tukemisesta siirtyy poliittisiin intresseihin.

Pidämme aivan keskeisenä, että naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistäminen pysyy Suomen kehityspolitiikan kärjessä. Tässä selonteko onnistuu kiitettävästi.

Kehitysrahoitukseen tarvitaan johdonmukaisia tavoitteita

Suomen kehityspolitiikkaa toteutetaan keskeisesti kehitysrahoituksella. Tähän nähden on yllättävää, että selonteosta puuttuvat kaikki määrälliset rahoitustavoitteet. Uusia avauksia ei ole, eikä myöskään kehitysyhteistyön kivijalkatavoitteita: 0,7 % BKTL, 0,2 % vähiten kehittyville maille tai 85 %:n tasa-arvoa edistäville hankkeille. Tältä osin selonteon tavoitteiden keinovalikoima epäonnistuu.

Tyttöjen asema on Suomen kehityspolitiikassa vahva, mutta tasa-arvotyön läpileikkaavuus ei toteudu

Tyttöjen ja naisten oikeuksien edistäminen on huomioitu selonteossa vahvasti. Sen sijaan sukupuolten tasa-arvon läpileikkaavuus ei toteudu selonteossa. Erityisen heikkoa läpileikkaavuus on kauppapolitiikassa. Pidämme tätä yllättävänä ottaen huomioon, että hallitusohjelma ja selonteko kummatkin korostavat talous- ja kehityssuhteiden tiiviimpää yhteyttä. Riskinä on, että sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoitteiden asema heikentyy, jos se uupuu kauppapolitiikasta ja taloussuhteista.

Kuten Suomen kehityspolitiikan perinteeseen kuuluu, tunnistaa selonteko sukupuolten tasa-arvon merkityksen kestävien kehitystulosten, vakauden ja yhteiskuntataloudellisten hyötyjen saavuttamisessa. Selonteko jää kuitenkin puolitiehen siltä osin, kuinka Suomen tasa-arvotyötä voisi kehittää ja vaikuttavuutta lisätä. Plan tukee ajatusta läpileikkaavuudesta politiikka-aloilla, mutta huomauttaa, että läpileikkaavuus edistyy hallituskaudesta toiseen hitaasti. Plan on tehnyt runsaasti kansainvälistä vertailua sukupuolten tasa-arvoa edistävässä ulkopolitiikassa ja esittänyt,

että tehdäkseen vaikuttavampaa työtä, Suomen tulisi seurata kansainvälistä esimerkkiä ja käynnistää ulkosuhteiden tasa-arvostrategian valmistelu.

Selonteossa mainitaan Suomen sitoutuminen Generation Equality -kampanjaan. Plan on ollut aktiivinen kampanjan toimeenpanossa ja vetänyt Generation Equality -nuorten ryhmää yhdessä

UN Women Suomen kanssa. Kampanjaan sitoutumiseksi on taattava riittävät resurssit niin ulkoministeriöön kuin sidosryhmille, ml. kansalaisjärjestöille.

Rauhalla ei ole selonteossa omaa sijaa. Yhteiskuntien tasa-arvokehityksellä on tutkitusti yhteys vakauteen ja kestävään rauhaan. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen kannattaisi kytkeä tiiviimmin rauhan ja vakauden edistämiseen.

Hauraassa asemassa olevat ryhmät tulisi nostaa kirkkaammin esiin

Lapsia ja nuoria ei mainita selonteossa, vaikka joka kuudes lapsi maailmassa elää konfliktialueella. Suosittelemme, että kehityspoliittiset päätökset sisältävät jatkossa aina teinityttöjen aseman parantamiseen liittyvän näkökulman, jotta hauraimmassa asemassa olevien aseman parantaminen toteutuu. Suomen kehityspolitiikan ytimessä tulee olla haavoittuvimpien ryhmien tukeminen, mukaan lukien seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja vammaiset henkilöt. Sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten ja tyttöjen oikeudet voivat toteutua vain, jos huomioimme myös kaikkein haavoittuvimmat henkilöt.

Seksuaalivähemmistöistä selonteko toistaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon lauseen: *Suomi jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi.* Viime aikoina Suomen johdonmukaisuutta seksuaalivähemmistöjen oikeuksien edistäjänä kehitysyhteistyössä on kyseenalaistettu. Jotta epäselvyydet ei jatkuisi, tulisi konkretisoida, kuinka kehityspolitiikkamme parantaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa kriiseissä ja konflikteissa.

Siirretään huomio takaisin LDC-maihin

Pidämme olennaisena, että Suomen varsinaisen kehitysyhteistyön fokus on vähiten kehittyneissä maissa (LDC-maat). Olemme huolestuneita siitä, että niin vuoden 2024 kuin 2025 valtion talousarvio ei enää sisällä LDC-rahoitusosuuden seurantaa. Myös ulkoasiainvaliokunta on lausunut 0,2 %:n LDC-tavoitteen seurannan puolesta (UaVL 3/2023 vp). Selonteko heijastaa samaa linjamuutosta, sillä niin keskeistä kuin vähiten kehittyneiden maiden tuki onkin, selonteko mainitsee maaryhmän vain EU-tuen ja ilmastosopeutumisen kohteena.

Selonteon mukaan ”*yhteistyötä pitkäaikaisten kumppanien kanssa etenkin Afrikassa jatketaan taloudellisten reunaehtojen mukaisesti*.” Jää epäselväksi, miten yhteistyötä jatketaan ja mitkä reunaehdot kumppanuutta ohjaavat. Kehitysjärjestöt ovat esittäneet yksituumaisesti, että Suomen kehityspolitiikan painopisteen tulisi olla Afrikan mantereella. On pettymys, ettei selonteko mainitse Suomen Afrikka-strategiaa, eikä näe maanosan moninaista potentiaalia kumppanina.

Taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön epämääräinen liitto

EU:n kehityspolitiikan ja Afrikka-suhteiden lippulaiva, Global Gateway on huomioitu selonteossa kattavasti. Selonteosta jää kuitenkin vaikutelma, että kaupan ja kehitysyhteistyön kytkemisessä tavoite on enimmäkseen suomalaisten yritysten toimintaedellytysten lisäämisessä. Järjestöjen rooli kaupan ja kehitysyhteistyön yhteen tuomisessa jää vaille konkretiaa. Tältä osin selonteko ei vastaa siihen, mikä on se uusi tapa, jolla kehityksen ja kaupan yhteen saattaminen tuottaa lisäarvoa niin kaupallisiin suhteisiin kuin yhtäläisesti kehitysyhteistyöhön.

Tasa-arvo ilmastokriisissä

On hyvä, että ilmasto jatkuu edelliseltä hallituskaudelta kehityspolitiikan painopisteenä. Ilmastokriisi haastaa jo saavutettuja kehitystuloksia ja uhkaa tyttöjen oikeuksia. Valitettavasti tasa-arvo jää kytkeytymättä selonteossa ilmastokriisiin, ja teema näyttäytyy enimmäkseen kotimaisten vientimahdollisuuksien kautta. Myös nuorten osallisuus puuttuu, vaikka ilmastokriisi on suurin uhka nuorten hyvinvoinnille ja tulevaisuudelle. Ilmastokriisi uhkaa suhteettomasti muutoksille herkillä alueilla elävien tyttöjen tulevaisuutta. Esimerkiksi Malala-rahaston mukaan ilmastokriisi on vuoteen 2025 mennessä osasyynä siihen, että vähintään 12,5 miljoonaa tyttöä ei saa vuosittain koulutustaan päätökseen.

Kappaleessa 4.2.3. on huomioitu kansainvälinen ilmastorahoitus, mikä on Suomelle ylivoimaisesti paras keino puuttua edellä mainittuun negatiiviseen kehitykseen. Selonteko on kuitenkin jyrkässä ristiriidassa nykyisen politiikan kanssa todetessaan: ”Osallistutaan kansainväliseen ilmasto- ja ympäristörahoitukseen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti”, sillä Suomi on leikannut, lakkauttanut tai vetäytynyt useista keskeisistä ilmastorahastoista. Kehittyville maille elintärkeitä rahastoja, joiden rahoituksen Suomi on kokonaan leikannut, ovat YK:n Adaptation Fund, Least Developed Countries Fund sekä kehittyvien maiden katastrofiriskeihin varautumisen rahasto CREWS.

Lopuksi: pitkäjänteisellä ja johdonmukaisella kehitysyhteistyöllä saavutetaan tuloksia

Johdonmukaisuus ja pitkäjänteisyys ovat Planin näkökulmasta keskeisimpiä rakennusaineita tulokselliselle kehitysyhteistyölle, joka tuottaa kestäviä muutoksia. Siksi tulisi tarkastella kriittisesti kehityspolitiikan keskeiseen arvopohjaan, painopisteisiin ja tavoitteisiin liittyviä muutoksia. Ohjelmatuella työtä tekevät suomalaiset kehitysjärjestöt tekevät vaikuttavaa ja tuloksekasta työtä, jossa nelivuotinen hankekausi on osa pidempää jatkumoa. Tässä keskeistä on Suomen laajentuva tuki haavoittuvimmassa asemassa olevien, kuten maailman teinityttöjen, tueksi.

Pääsihteeri Ossi Heinänen, ossi.heinanen@plan-international.org, 040 752 0080
Vaikuttamisen asiantuntija Niina Ratilainen, niina.ratilainen@plan-international.org, 050 378 7791